

Cecylia Iwaniszewska

Działalność Towarzystwa Miłośników Torunia w okresie od 25 maja 1996 do 21 maja 1999

Rocznik Toruński 26, 215-221

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Działalność Towarzystwa Miłośników Torunia w okresie od 25 maja 1996 r. do 21 maja 1999 r.

Cecylia Iwaniszewska

Trzy fakty wycisnęły swe piętno na działaniach Towarzystwa w okresie minionej kadencji. Były to:

- w zakresie członkowskim - utworzenie 3 kół terenowych,
- w dziedzinie wydawniczej - doprowadzenie do wydania pierwszego tomu nowego wydawnictwa, „Toruńskiego Słownika Biograficznego”,
- w dziedzinie popularyzacji - przygotowanie jubileuszu 75-lecia istnienia Towarzystwa Miłośników Torunia.

Ale oczywiście w ciągu całej kadencji prowadzona była bieżąca działalność, którą przedstawiamy poniżej.

1. Członkowie Towarzystwa

W połowie 1996 r. Towarzystwo liczyło 244 członków, 2 lata później około 300, w 1999 r. około 330 osób. Wprawdzie w związku z utworzeniem nowych kół terenowych pojawili się nowi członkowie, jednakże nadal spora była grupa osób, które wstąpiwszy do Towarzystwa, tylko raz lub dwa razy wpłacili składki, i już więcej się nie pokazywały. Ubywali także długoletni członkowie, w okresie 1996-1999 zmarło wielu członków, wśród nich: lekarz medycyny dr Edmund Bednarek; historyk prof. Kazimierz Jasiński; nauczyciel i były członek Zarządu mgr Henryk Kamiński; niestrudzony przewodnik po Toruniu, nauczycielka mgr Stefania Kędzior; prawnik dr Janina Mandyburowa; historyk i były sekretarz To-Mi-To doc. Krystyna Podlaszewska; bibliotekarz mgr Teresa Skalska, oraz redaktor Józef Ryczkowski - członek honorowy To-Mi-To, współzałożyciel Towarzystwa w 1957 r., prezes i wiceprezes To-Mi-To, odznaczony „Złotym Astrolabium” w 1992 r.

W minionej kadencji wyraźnie zwiększyło się zainteresowanie sprawami Towarzystwa wśród mieszkańców lewobrzeżnej części Torunia. Grupy mieszkańców najstarszej części - Podgórze, i młodej dzielnicy - Czerniewic, postanowiły podjąć prace jednoczące wspólne wysiłki. Tak powstały kola terenowe. Uchwała

Zarządu z dnia 18 V 1998 r. powołano Koło To-Mi-To w Czerniewicach. Pod przewodnictwem Krystyny Mike Koło rozwinęło od razu bardzo ożywioną działalność, organizując wspólne wycieczki, odczyty, imprezy.

Uchwałą Zarządu z dnia 17 VII 1998 r. zostało powołane Koło To-Mi-To na Podgórzu, które pod przewodnictwem Ludmily Stadnickiej-Kozłowskiej organizuje liczne imprezy dla mieszkańców tej części miasta. Wreszcie, również 17 VII 1998 r. Zarząd To-Mi-To powołał Koło Krótkofalarskie, zrzeszające kilkunastu członków, krótkofalowców, pod przewodnictwem Mariusza Thomasa. Koło to wydatnie przyczyniło się do szerokiego przekazywania informacji o Towarzystwie Miłośników Torunia podczas obchodów jubileuszowych. Opiekę nad Kolem w Czerniewicach sprawuje doc. Karola Ciesielska, a nad Kolem na Podgórzu – dr Tadeusz Zakrzewski.

2. Walne zebrania i władze Towarzystwa

Walne Zebranie Sprawozdawczo-Wyborcze Towarzystwa odbyło się 24 V 1996 r., a następne w dniach 15 V 1997 r. i 22 V 1998 r. Wybrany w 1996 r. Zarząd działał w następującym składzie: prezes – Marian Filar, wiceprezesa – Tadeusz Zakrzewski i Karola Ciesielska (do marca 1997 r.), Janusz Tandecki (od kwietnia 1997 r.), skarbnik – Romuald Trawicki, sekretarz – Cecylia Iwaniszewska, przewodniczący sekcji historycznej – Janusz Tandecki, redaktor „Rocznika Toruńskiego” – Bogusław Dybaś, oraz członkowie – Zbigniew Cołbecki, Zygfryd Gardzielewski, Aleksander Kotlewski i Kazimierz Przybyszewski. Zarząd odbył 16 zebrań protokolowanych oraz wiele spotkań dla załatwienia spraw bieżących. Również Prezydium Zarządu spotykało się parokrotnie celem omówienia bieżących zadań.

W marcu 1997 r. doc. Karola Ciesielska zrezygnowała z funkcji wiceprezesa Towarzystwa. Powodem stało się opuszczenie w 23 tomie „Rocznika Toruńskiego” fragmentu jej tekstu, dotyczącego działalności Towarzystwa Miłośników Torunia. Fragment ten ukazał się w następnym tomie „Rocznika”. Do końca kadencji funkcję wiceprezesa pełnił prof. Janusz Tandecki, przewodniczący sekcji historycznej To-Mi-To.

Wybrana na Walnym Zebraniu w 1996 r. Komisja Rewizyjna pracowała w składzie: przewodnicząca – Stefania Heldt, członkowie – Halina Kozłowska i Jadwiga Kręciszewska. Komisja zbierała się w dniach 16 IV 1997 r., 8 V 1998 r. i 27 IV 1999 r., dokonując oceny działalności Zarządu.

3. Działalność Towarzystwa

Bieżąca działalność Towarzystwa przebiegała w trzech głównych nurtach: współdziałania z władzami miasta, popularyzacji wiedzy o Toruniu oraz działalności wydawniczej.

a. Współdziałanie z władzami miasta

Członkowie Zarządu z prezesem na czele współuczestniczyli w licznych przedsięwzięciach na rzecz miasta. Do pracy w zespole roboczym do spraw Założeń Rozwoju Miasta Torunia zostali zaproszeni prezes prof. Marian Pilar oraz dr Bogusław Dybaś. W pracach przygotowujących uroczystości z okazji wpisania Torunia na listę dziedzictwa kulturowego UNESCO w styczniu 1998 r. brała udział doc. Karola Ciesielska. Jednym z prelegentów podczas tych uroczystości był dr Krzysztof Mikulski.

Członkowie Zarządu, Kazimierz Przybyszewski i Cecylia Iwaniszewska, uczestniczyli z ramienia To-Mi-To w pracach Komisji Nazewnictwa Ulic przy Radzie Miasta. W okresie sprawozdawczym było 15 spotkań Komisji, również wyjazdy terenowe. Członkowie To-Mi-To opiniowali przedstawiane propozycje, proponowali nazwy, opracowywali biogramy zasłużonych osób.

Co roku odbywał się tradycyjny konkurs „Toruń w kwiatach”. Całością prac związanych z organizacją i przebiegiem konkursu kierowała doc. Karola Ciesielska. W pracach Jury brali udział: Zbigniew Cołbecki, Jadwiga Kręciszewska i Helena Pruszkowska z ramienia To-Mi-To, oraz ogrodniczki Wiesława Dudzińska i Lilia Kowalska. Ocena zgłoszonych do konkursu obiektów odbywała się latem, a zakończenie i rozdanie nagród w październiku, w sali Książnicy Miejskiej lub w Dworze Artusa. Specyfiką tego konkursu jest ogromny trud, jaki należy włożyć przy wyszukiwaniu fundatorów nagród wręczanych co roku 40–60 osobom. Fundusze na nagrody są przyznawane przez Urząd Miejski, spółdzielnie mieszkaniowe, redakcję „Nowości”, firmy prywatne: Baltazar, Floros, firma Jerzy Gawlik, firma Jeziorski, Patio, Skwer, Taxlas, Zakłady Nasiennictwa w Toruniu. Wszystkim ofiarodawcom składamy serdeczne podziękowania.

Przedstawiciele władz miasta byli obecni na walnych zebraniach Towarzystwa, na zakończeniu konkursu „Toruń w kwiatach”, na obchodach jubileuszu To-Mi-To. Na uroczystej Inauguracji Roku Kulturalnego w dniu 23 IX 1998 r. prezydent miasta wręczył prezesowi To-Mi-To medal przyznany Towarzystwu „Za zasługi dla Miasta Torunia”.

b. Popularyzacja wiedzy o Toruniu

W okresie sprawozdawczym odbyły się następujące prelekcje dla członków:

- dnia 22 V 1998 r. mgr. Z. Nawrockiego o renowacji toruńskiej Starówki wygłoszona na Walnym Zebraniu Sprawozdawczym,
- dnia 8 VI 1998 r. „Wieczór Toruński” z referatami prof. T. Friedelówny i dra K. Mikulskiego o nazwach toruńskich ulic wczoraj i dziś,
- 16 XII 1998 r. „Wieczór Toruński” z referatem mgr. Z. Nawrockiego o ostatnich realizacjach konserwatorskich w Toruniu oraz wystawą stanowiącą pokłosie jubileuszu Towarzystwa.

Co roku odbywał się konkurs na prace magisterskie związane z Toruniem. W 1997 r. nagrodzono następujące prace:

- mgr Katarzyny Galant „Socjotopografia miasta Torunia przed I wojną światową w oparciu o Księgę Adresową miasta Torunia z 1908 roku”
- mgr Aliny Mazur „Mieszczanie toruńscy – Eskenowie w XV–XVIII w.”
- mgr. Ireneusza Pyszory „Przyczyny utworzenia, struktury organizacyjne akcji FON oraz jej przebieg na terenie województwa pomorskiego (1936–1939)”.

Wyróżniono dalsze 3 prace:

- mgr Krystyny Bańki „Portrety z Archiwum Fotograficznego Alojzego Czarneckiego w Archiwum Państwowym w Toruniu”
- mgr. Bogusława Kowalskiego „Funkcje Zamku Dybowskiego”
- mgr Joanny Milewskiej „Życie codzienne i niecodzienne w Toruniu w XVI wieku”.

W 1998 r. nagrodzono następujące prace:

- mgr Anny Tomaszewicz „Sztuka fotografii i sztuka przyjaźni. Życie i twórczość Janiny Gardzielewskiej”
- mgr Grażyny Zatorskiej „Wieżenie w Toruniu w latach 1939–1945”
- mgr Magdaleny Lubkowskiej „Poszukiwania teatralne sceny młodych studio »P«”.

Wyróżniono 3 prace:

- mgr. Ireneusza Bielickiego „Stosunki wyznaniowe w Toruniu i powiecie toruńskim w latach 1945–1959”
- mgr Wieńczysławy Klosowskiej „Życie kulturalne Torunia w latach 1934–1939 w świetle »Dnia Pomorskiego« i »Słowa Pomorskiego«”
- mgr. Krzysztofa Dziegielewskiego „Toruński Poligon Artyleryjski”.

W 1999 r. zostały nagrodzone następujące prace:

- mgr Anny Przybyszewskiej „Rola Pomorskiego Towarzystwa Muzycznego i Konserwatorium w kształtowaniu kultury muzycznej Torunia w okresie dyrekcji Piotra Perkowskiego (1936–1939)”
- mgr Renaty Skowrońskiej-Kamińskiej „Konrad Theudenkus – urzędnik i polityk toruński. Życie i działalność (pocz. XV w.–1471)”
- mgr Anny Świtajskiej-Bielec „Państwowe Gimnazjum z niemieckim językiem nauczania w Toruniu w okresie międzywojennym 1920–1939”
- mgr. Mariusza Piskorowskiego „Wojewodowie pomorscy w latach 1919–1926 Stefan Łaszewski – Jan Brejski – Stanisław Wachowiak”
- mgr. Mariusza Zielaskowskiego „Bezrobotni w mieście Torunia 1938–1939”.

Następujące prace zostały wyróżnione:

- mgr. Krzysztofa Kopińskiego „Allenowie w Toruniu w XIV i początku XV wieku”
- mgr Katarzyny Tomkowiak „Powstanie i początki działalności Książnicy Miejskiej im. Kopernika w Toruniu (1923-1925)”
- mgr. Konstantego Maja „Edward Kwiatkowski w oczach współpracowników i uczniów – portret witrażownika i pedagoga”
- mgr. Andrzeja Walczyńskiego „Zarys historii Górnska od czasów prehistorycznych do 1945/1946 roku”.

Podobnie jak w latach ubiegłych Sekcja Historyczna organizowała interdyscyplinarne spotkania w Ratuszu Staromiejskim. Oto prezentowana tematyka:

- 11 X 1996 r. prof. Z. H. Nowak, Badania historyczne Zamku Krzyżackiego; prof. M. Arszyski, Badania konserwatorskie Zamku Krzyżackiego;
- 13 XII 1996 r. dr K. Mikulski, Przygotowanie „Słownika Biograficznego”; mgr L. Grzeszkiewicz-Kotłowska, Ostatnie odkrycia archeologiczne na terenie miasta;
- 14 III 1997 r. prof. Z. H. Nowak, Tereny zamieszkałe przez Żydów w Toruniu w XIX w.; mgr L. Grzeszkiewicz-Kotłowska, Badania archeologiczne w Toruniu w 1996 r.;
- 23 V 1997 r. prof. R. Sudziński, Rewaloryzacja Starówki w XIX i XX w.; prof. M. Arszyski, Starania Torunia o wpisanie na światową listę dziedzictwa kulturowego UNESCO;
- 28 XI 1997 r. dr W. Zientara, Obraz Torunia w literaturze podróżniczej w czasach nowożytnych; mgr L. Grzeszkiewicz-Kotłowska, mgr R. Uziębło, Koncepcja informatora o dokumentacji z nadzorów i badań archeologicznych prowadzonych w Toruniu;
- 27 II 1998 r. dr Bogusław Dybaś, Zaginiony plan Torunia z XVII w.; dr K. Mikulski, Wyniki badań nad topografią przedmieść toruńskich; prof. J. Chudziakowa, Informator archeologiczny Torunia;
- 6 XI 1998 r. mgr Z. Nawrocki i mgr L. Grzeszkiewicz-Kotłowska, Wyniki prac archeologicznych na Zamku Dybowskim wraz z koncepcją wykorzystania obiektu; dr K. Mikulski, Wprowadzenie do dyskusji nad t. I „Słownika Biograficznego”;
- 5 III 1999 r. dr hab. B. Dybaś i dr K. Mikulski, Wprowadzenie do dyskusji nad wydawnictwami To-Mi-To, „Rocznikiem Toruńskim” i „Toruńskim Słownikiem Biograficznym”.

Dla dzieci i młodzieży przeprowadzono 2 konkursy z cyklu „Czy znasz Toruń”, z pytaniami zamieszczonymi w „Nowościach”, oraz wspólnie z Muzeum Okręgowym 2 konkursy plastyczne, w tym jeden na rysunek przedstawiający logo miasta Torunia. Nagrodzone prace były eksponowane w czasie uroczystości 30 I 1998 r. w Dworze Artusa.

Jesienią 1998 r. zorganizowano w Archiwum Państwowym pokaz i pogadankę dla członków Koła w Czerniewicach na temat materiałów źródłowych, dokumentów, akt i planów dotyczących miasta Torunia, ze szczególnym uwzględnieniem części lewobrzeżnej.

W Dworze Artusa odbyła się 6 X 1998 r. promocja nowego wydawnictwa – pierwszego tomu „Toruńskiego Słownika Biograficznego”. Rozmowę z redaktorem tego wydawnictwa dr. Krzysztofem Mikulskim przeprowadził redaktor Andrzej Churski.

c. Działalność wydawnicza

Nad całością spraw związanych z wydawnictwami czuwała Sekcja Wydawnicza, której przewodniczył dr Tadeusz Zakrzewski. Powołano Komitet Redakcyjny „Rocznika Toruńskiego”. W minionym okresie ukazały się tomy 24 i 25 tego wydawnictwa, którego redaktorem jest dr hab. Bogusław Dybaś.

W połowie 1998 r. ukazał się pierwszy tom „Toruńskiego Słownika Biograficznego” pod redakcją dra Krzysztofa Mikulskiego. Wydawnictwo planowane jest na 6 tomów, nad całością spraw czuwa Komitet Redakcyjny. Wydawnictwo przygotowywane jest wspólnie z Uniwersytetem Mikołaja Kopernika.

Z okazji jubileuszu Towarzystwa ukazała się książka doc. Karoli Ciesielskiej *Towarzystwo Miłośników Torunia – 75 lat pracy dla miasta*, pod redakcją dra Tadeusza Zakrzewskiego. Pozycja ta zawiera dzieje Towarzystwa, skład zarządów od 1923 r. do 1998 r., listę członków honorowych oraz osób uhonorowanych Złotym Astrolabium, wykaz osób wyróżnionych tytułem „Przewodnika Roku”.

Wszystkie wydawnictwa To-Mi-To ukazują się dzięki pomocy finansowej Urzędu Miasta oraz innych instytucji. Składamy im za to nasze serdeczne podziękowania.

4. Jubileusz 75-lecia Towarzystwa

W dniu 20 VI 1998 r. w Sali Mieszkańskiej Ratusza odbyła się uroczystość z okazji jubileuszu 75-lecia To-Mi-To. W Komitecie Honorowym tej imprezy znaleźli się: wojewoda toruński dr Wojciech Daniel, biskup toruński Andrzej Suski, marszałek Sejmiku Samorządowego dr Jan Adamiak, Prezydent Torunia Zdzisław Bociek, przewodniczący Rady Miejskiej Bogdan Major, rektor UMK prof. Andrzej Jamiołkowski, rektor WSO gen. Andrzej Piotrowski, rektor WSD ks. dr Krzysztof Lewandowski, prezes Towarzystwa Naukowego prof. Marian Biskup. Przedstawiciele władz lokalnych brali również udział w pracach komitetu organizacyjnego. Referat o dziejach Towarzystwa przedstawił dr Tadeusz Zakrzewski, który też wręczył w lipcu w Krakowie Złote Astrolabium dr. Stanisławowi Wałędze. Głos zabierali przedstawiciele Komitetu Honorowego

oraz goście. W części artystycznej wystąpił Toruński Kwartet Dęty oraz Witold Tokarski recytujący poezję o Toruniu. Goście zwiedzali okolicznościową wystawę przygotowaną przez doc. Karolę Ciesielską, a następnie spotkali się przy lampce wina. Na zorganizowanie jubileuszu i wydanie książki o dziejach To-Mi-To uzyskano specjalne dotacje z Urzędu Wojewódzkiego, Urzędu Miejskiego oraz od wielu innych instytucji. Wszystkim składamy nasze gorące podziękowania.

5. Biuro Towarzystwa

W dalszym ciągu Towarzystwo korzysta nieodpłatnie z pomieszczenia biurowego na parterze budynku Planetarium przy ul. Franciszkańskiej 15/21. W piwnicy tego budynku znajduje się niewielki magazyn wydawnictw Towarzystwa. Kierownikiem Biura, zatrudnionym w niepełnym wymiarze godzin, jest pani Irena Patyk, pełniąca również funkcję księgowej. Taka pomoc jest niezbędna dla funkcjonowania Towarzystwa, zwłaszcza przy prowadzeniu księgowości dwóch wydawnictw ciągłych. Dotychczas pobory p. Ireny Patyk refundował Urząd Miejski, gdyż otrzymywane dotacje nie obejmowały zatrudnienia.

* * *

Na zakończenie pragniemy wyrazić wdzięczność władzom naszego miasta, a w szczególności: gospodarzom miasta z prezydentami: poprzednim – Zdzisławem Boćkiem i obecnym – Wojciechem Grochowskim, dyrektorowi Wydziału Kultury, Sportu i Turystyki byłego Urzędu Wojewódzkiego Wandzie Kowalik, naczelnikowi Wydziału Kultury, Sportu i Turystyki Urzędu Miejskiego Michałowi Staśkiewiczowi, dyrektorowi Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Książnicy Miejskiej w Toruniu mgr Teresie Szymorowskiej, dyrektorowi Muzeum Okręgowego w Toruniu dr. Michałowi Woźniakowi, redakcji „Nowości”, bankom: Spółdzielczemu, Świętokrzyskiemu, NBP oraz ofiarodawcom nagród, za życzliwość i poparcie, za wszelką pomoc w naszych przedsięwzięciach.